

24- On Dördüncü Lem'a: Arkadaş! Mevcudat, Cenab-ı Hakk'ın vücub-u vücud ve vahdetine...

On Dördüncü Lem'a

Arkadaş! Mevcudat, Cenab-ı Hakk'ın vücub-u vücud ve vahdetine şehadet ettiği gibi celalî, cemalî, kemalî olan cemi' sıfâtına da delâlet etmekle Hâlık'ın zatında naks ve kusur olmadığını ve şuunatında, sıfâtında ve esmasında ve ef'alinde de naks ve kusur bulunmadığını ilan ediyor.

Arkadaş! Mevcudat, Cenab-ı Hakk'ın vücub-u vücud ve vahdetine şehadet ettiği gibi

Vücub-u Vücuda (Zorunlu Varlığa) Şehadet

Kainattaki hiçbir varlık kendi kendine var olamaz. Her varlık sonradan yaratılmıştır (hadistir) ve var olmak için bir sebebe muhtacdır (mümkündür).

- **Hüner ve Sanat:** Zerrelere galaksilere kadar her varlık üzerinde muazzam bir sanat, ölçü ve hikmet taşır. Bir iğne ustasız, bir harf katipsiz olamayacağına göre; şu muhteşem kainat sarayı da varlığı kendinden olan, hiçbir şeye muhtaç olmayan fakat her şeyin kendisine muhtaç olduğu bir **Vâcibü'l-Vücud**'u (varlığı zorunlu olan Allah'ı) ilan eder.
- **İmkan Delili:** Var olmak ile yok olmak eşit ihtimalken, mevcudatın yokluktan varlığa çıkması, onları yokluğa tercih eden üstün bir iradeyi ve gücü gösterir.

Vahdete (Birliğe) Şehadet

Kainattaki her mevcud, sadece bir yaratıcıyı değil, o yaratıcının **tek ve bir (Vâhid-i Ehad)** olduğunu da en berrak şekilde ispat eder.

- **Nizam ve İntizam:** Kainatta kusursuz bir ekosistem ve bütünlük vardır. Atomun yapısındaki kanunlar ile güneş sistemindeki kanunlar aynıdır. Eğer birden fazla idareci olsaydı, bu muazzam nizam bozulur ve kaos çıkardı. (Kur'an'ın ifadesiyle:

“Eğer yerde ve gökte Allah’tan başka ilahlar olsaydı, ikisinin de düzeni bozulup gitmişti.” – Enbiya, 22)

- **Sikke ve Mühür:** Her bir canlı üzerinde (örneğin bir çiçekte veya insanda) bütün kainatı yaratabilecek bir güce ait mühürler vardır. Bir gözün yaratılması için güneşin, havanın ve suyun da yaratılması gerekir. Demek ki gözü yapan kim ise, güneşi halk eden de odur.

Celâlî, cemalî, kemalî olan cemi’ sıfâtına da delâlet etmekle Hâlık’ın zatında naks ve kusur olmadığını ve şununatında, sıfâtında ve esmasında ve ef’alinde de naks ve kusur bulunmadığını ilan ediyor.

Bu tespit, mevcudatın (varlık aleminin) sadece İlahi varlık ve birliğe değil, aynı zamanda o varlığın niteliğine, yani **kusursuzluğuna** nasıl şahitlik ettiğini harika bir şekilde özetliyor.

Burada dikkat edilmesi gereken ince nokta şudur: Klasik kelim kitaplarında yapılan **zâtî, sübutî ve filî sıfatlar** tasnifi, Allah’ın sıfatlarını mahiyet ve taalluk yönünden ele alır. Üstad’ın burada kullandığı **celalî, cemalî ve kemalî** tasnifi ise daha çok bu sıfat ve isimlerin kâinattaki tecellilerini, insanda uyandırdığı mânâyı ve Allah’ın azamet, rahmet ve mutlak kemalini gösteren cihetlerini nazara verir. Yani bu iki tasnif birbirine zıt değildir; biri kelâmî, diğeri tefekkürî ve marifetullah merkezli bir bakıştır.

Mevcudat; Celal, Cemal ve Kemal sıfatlarının aynası olarak, Yaratıcı’nın zatında, sıfatlarında, isimlerinde ve fiillerinde hiçbir noksanlık olmadığını şu üç dille ilan eder:

1- Celalî Sıfatlar ile Noksansızlıktan Münezzehiyet

Celâlî tecelliler Allah’ın azamet, kibriya, izzet, kahır, hükümranlılık, ikab ve haşmet cihetini gösterir. Ölüm, zelzele, fırtına, yıldırımlar, denizlerin heybeti, yıldızların azameti, kâinattaki muazzam büyüklük ve kudret manzaraları bu cihete bakar. Mesela ölüm zahiren celâlî bir tecellidir; çünkü insanın aczini gösterir, nefsin gururunu kırar ve Allah’ın mutlak hâkimiyetini ilan eder.

- **Bu tecelliler ilan eder ki:** Hâlık’ın gücünü sınırlayacak hiçbir acizlik, zafiyet veya noksanlık yoktur. O, her şeye mutlak galiptir ve hükmünde kusursuzdur.

2- Cemalî Sıfatlar ile Mutlak Şefkat ve Lütuf

Kainattaki her bir rızık, şefkat, güzellik, sanat ve merhamet tecellisi Allah’ın **Cemal** sıfatlarını gösterir.

Cemalî sıfat ve isimler, Allah’ın rahmet, lütuf, ihsan, af, kerem ve şefkat cihetini gösterir. Rızık vermek, yaşatmak, nimetlendirmek, affetmek, güzelleştirmek, terbiye etmek ve kemale

erdirmek bu cihettendir. Mesela bir yavrunun annesinin şefkatiyle korunması, bir meyvenin tatlı ve faydalı yaratılması, bir çiçeğin renk ve koku ile süslenmesi Allah'ın cemaî tecellilerine aynadır.

- **Bu tecelliler ilan eder ki:** O'nun fillerinde abesiyet (bomboş, manasız iş yapmak), zulüm veya çirkinlik gibi noksanlıklar bulunmaz. Her icraatı bir lütuf, hikmet ve adalet eseri olarak kusursuzdur.

3- Kemalî Sıfatlar ile Zirve Sanat ve Hikmet

Kemalî sıfatlar, Allah'ın zatındaki mutlak kemale delalet eden sıfatlardır. Mesela Allah'ın **ilim** sıfatı kemalîdir; çünkü cehalet bir noksanlıktır. Allah'ın **kudret** sıfatı kemalîdir; çünkü acz bir kusurdur. Allah'ın **basar** sıfatı kemalîdir; çünkü görmemek noksanlıktır. Allah'ın **sem'** sıfatı kemalîdir; çünkü işitmek eksiklidir. Bu yönüyle Allah'ın hayatı, ilmi, iradesi, kudreti, kelamı, sem'i ve basarı hep O'nun mutlak kemalini ilan eder.

Alîm, Kadîr, Basîr, Semî' gibi lafızlar aslında Allah'ın isimleridir. Bunların dayandığı sıfatlar ise ilim, kudret, basar ve sem'dir. Fakat bazen geniş mânâda "Allah'ın kemal sıfatları" denildiğinde bu isimler de o sıfatların tecellisi olarak zikredilir. Daha dakik ifade şudur: **Alîm ismi ilim sıfatına, Kadîr ismi kudret sıfatına, Basîr ismi basar sıfatına, Semî' ismi sem' sıfatına dayanır.**

Mevcudatın baştan aşağı bir plan, ölçü, gaye ve fayda üzerine kurulmuş olması Allah'ın **Kemal** sıfatlarını gösterir. Bir atomun yapısından insanın biyolojik sistemine kadar her şey "en mükemmel" formundadır.

- **Bu tecelliler ilan eder ki:** Yaratan'ın ilminde cehalet, iradesinde kararsızlık, görmesinde noksanlık, işitmesinde kusur ve eksiklik yoktur.